

Werkgroep Poldervissen & RAVON

onderzoek in de haarvaten

Tekst & Fotografie: Fabrice Ottburg,
Theo de Jong,
Jan Kranenbarg
en Vildaphoto

De interesse voor vis neemt, zowel ecologisch als beleidsmatig, langzaam maar zeker toe. Opvallend was dat de meeste interesse uitgaat naar vissen in beken, rivieren, plassen en meren. Aandacht voor 'poldervissen' was er niet of nauwelijks. Vreemd, want Nederland kent ruim 300.000 kilometer sloot. Kenmerkende wateren die kunnen worden gezien als de vervangende habitat van vissen die van oorsprong voorkomen in de overstromingsvlakten van rivieren.

De Werkgroep Poldervissen is in 2000 door een groep enthousiaste 'ichthyofielen' uit interesse voor poldervissen opgericht. Al snel na de oprichting heeft de werkgroep onderdak gevonden bij de stichting RAVON (Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland). Belangrijkste doelstelling van de Werkgroep Poldervissen is de opgedane kennis in te brengen bij het beleid en beheer, maar ook bij natuurliefhebbers en sportvissers.

Aandacht voor de grote modderkruiper

De eerste grote actie van de Werkgroep Poldervissen was in 2001 de 'Nacht van de Grote Modderkruiper'. De grote modderkruiper is een typische poldervis die het

volgens de werkgroep verdiende om eens uitgebreid in de schijnwerpers te worden gezet. In het hele land zijn vrijwilligers actief geweest om deze bijzondere vissoort 's nachts met zaklantaarns op te sporen. Dit was voor Vara's Vroege Vogels aanleiding om tijdens de nacht een speciale reportage te maken.

Op verzoek van het Ministerie van LNV heeft RAVON een studie uitgevoerd naar de beste leefgebieden van onder andere grote modderkruiper, kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierdonderpad. De werkgroep leverde

Het electroschepnet leent zich uitstekend voor visserijkundig onderzoek in sloten

hiervoor de data en deed aanvullend onderzoek naar de verspreiding van deze vissoorten. De meeste aandacht kreeg de grote modderkruiper toen deze 'poldervis' in 2004 door de OVB werd uitgeroepen tot 'vis van het jaar'. In het verlengde hiervan leverde de werkgroep een redactionele bijdrage aan een special over de grote modderkruiper in het toenmalige OVB-magazine Vis&Water.

Hart voor (polder)vissen

In een korte tijd is de werkgroep poldervissen uitgegroeid tot een actieve organisatie die diverse projecten initieert

Nederland kent ruim 300.000 kilometer sloot

en vaak ook uitvoert. Zo werd in 2002 het symposium 'Poldervissen wegen onder water - Van beleidsstatus naar bescherming en beheer' georganiseerd. Een symposium dat zich specifiek richtte op vissen die voorkomen in de Nederlandse polderwateren. Dit unieke symposium waar ruim 150 deelnemers uit binnen- en buitenland aan deelnamen werd gevolgd door een RAVON Vissenweekend waarbij 35 vrijwilligers de visstand in de poldersloten rondom de Reeuwijksche Plassen hebben geïnventariseerd. Mede dankzij dit symposium en het vissenweekend heeft de Werkgroep Poldervissen landelijke bekendheid gekregen. Sindsdien wordt de werkgroep regelmatig gevraagd voor het inventariseren van de visstand in de haarvaten

Veel interesse voor vissen uit de sloot

van watersystemen, het geven van adviezen over visvriendelijk beheer en onderhoud van polderwateren, het verzorgen van lezingen en excursies, het schrijven van artikelen in vakbladen en tal van andere activiteiten.

Bemonsteren met schepnetten

Voor het bemonsteren van de visstand in poldersloten wordt gebruik gemaakt van schepnetten. Van groot belang daarbij is dat deze schepnetinventarisaties op een gestandaardiseerde wijze worden uitgevoerd. Er is inmiddels veel tijd en energie gestoken in de ontwikkeling van de standaardisatie schepnetmethodiek. Dit jaar is het gelukt om in RAVON-verband te komen tot een gestandaardiseerde schepnetmethodiek. Het is de bedoeling deze methodiek voor het eind van 2006 uit te brengen.

De grote modderkruiper als publiekstrekker

De gegevens van deze schepnetbemonsteringen worden voor diverse doeleinden gebruikt. Zo worden ze gebruikt bij het tot stand komen van provinciale visatlassen. Ook kunnen ze een bijdrage leveren aan het monitoren van vispassages in poldergebieden. Een bijzonder project is 'Vissen in de West-Betuwe'. In dit project zijn 103 vrijwilligers actief bij het inventariseren van de visstand in het gebied tussen Lek en Waal. Doelstelling is om tenminste de helft van de aanwezige 540 kilometerhokken te onderzoeken. Niet alleen de vissen worden geregistreerd, maar ook tal van andere zaken zoals waterdiepte, stroming en aanwezige vegetatie. De resultaten van dit grootschalige onderzoek zullen worden gepresenteerd in boekvorm. Onder andere het Waterschap Rivierenland en de stichting RAVON zullen daarin zowel financieel als inhoudelijk bijdragen. Mede door dit project toont de Werkgroep Poldervissen aan dat gemotiveerde vrijwilligers een belangrijke bijdrage aan de biologische monitoring kunnen leveren.

Over de auteurs

Fabrice Ottburg, bestuurslid van de werkgroep Poldervissen en is werkzaam als onderzoeker bij het onderzoeksinstituut Alterra, Centrum Landschap. E-mail: Fabrice.Ottburg@wur.nl

Theo de Jong, bestuurslid van de werkgroep Poldervissen en eigenaar van ecologisch onderzoeksbureau BUREAU VIRIDIS. E-mail: tdejong@bureau-viridis.nl

Jan Kranenbarg, werkzaam als Senior Projectleider Visonderzoek bij RAVON. E-mail: J.Kranenbarg@ravon.nl

RAVON en de inhaalslag voor beleidsrelevante vissen

RAVON is de organisatie voor onderzoek naar en bescherming van reptielen, amfibieën en vissen in Nederland. De basis van RAVON wordt gevormd door honderden vrijwilligers die het voorkomen van deze soorten inventariseren.

De resultaten van de inventarisaties worden gebruikt om actuele verspreidingsbeelden samen te stellen. Pas als de aanwezigheid van een bedreigde soort daadwerkelijk op een plek is aangetoond, kan men er immers in het beleid rekening mee houden. De verspreidingsbeelden vormen de basis voor de bescherming van veel bedreigde soorten. Naast het coördineren en initiëren van verspreidingsonderzoeken geeft RAVON adviezen ten behoeve van de inrichting van (natuur)gebieden en het behoud van deze diergroepen.

Wat betreft het inventariseren van vissen wordt gebruikt gemaakt van een steeknet (schepnet).

Deze vangstmethode is vooral effectief in kleinere wateren zoals beken, sloten, poelen en in de oeverzone van grotere wateren. Schepnetvissen leveren relatief veel waarnemingen op van voornamelijk jonge vissen en de kleinere en bodembewonende vissoorten, zoals kleine- en grote modderkruiper, bittervoorn, beekprik en rivierdonderpad. Vooral deze soorten vallen onder de Habitatrichtlijn en de Flora- en faunawet.

Dit jaar is de 'Inhaalslag Vissen' van start gegaan. Een project dat zich richt op soorten, waarvan de verspreidingsgegevens onvolledig of geheel of gedeeltelijk zijn verouderd. Het gaat ondermeer om de volgende beekvissen: rivierdonderpad, beekprik, gestippelde alver en elrits. In het kader van dit project worden onder andere een viertal excursies en een cursus schepnetvissen en visherkenning georganiseerd. Aanmelden voor deelname aan deze Inhaalslag beekvissen kan op de website van RAVON: www.ravon.nl

Op de langere termijn wordt gestreefd naar het opzetten van een netwerk van vrijwilligersgroepen voor de visseninventarisatie en -monitoring in regionale wateren. Via dit netwerk kan de verspreiding van beschermde soorten landsdekkend in beeld gebracht worden en kunnen trends in de ontwikkeling van deze soorten worden weergegeven.